

Yaşamını Dünya Barışına Adayan Bilim İnsanı:

BERTRAND RUSSELL

Derleyen: Eylül Ilgaz

20. yüzyılın büyük düşünürlerinden Bertrand Russell, her koşulda barıştan yana tavrını korurken, insanlığın hizmetinde bilim anlayışına da önemli katkılar sağladı. Russell'a göre uygarlığın gelişmesinde başlıca etken olan bilim ve teknik; insanlığın yararı, mutluluğu için kullanılmalı, her türlü yıkıcı girişimlere karşı çıkmalıdır. İsmiyle anılan "Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'ni" kuran Russell, matematik-mantık bağlantısının temel olduğu mantıksal atomculuk teorisiyle bilim dünyasına katkı sundu.

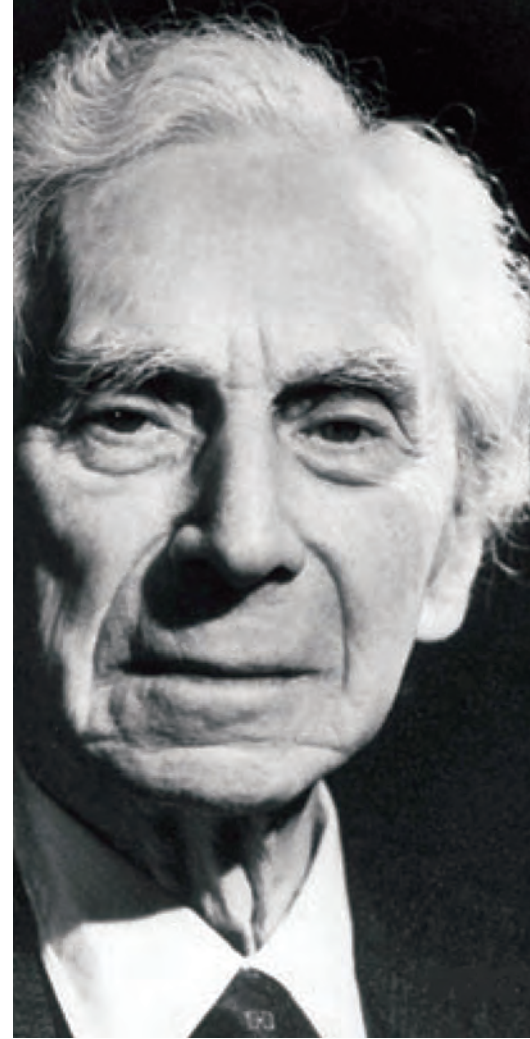
Soylu ve aristokrat bir İngiliz ailesinin oğlu olan Bertrand Russell, 18 Mayıs 1872'de Monmouthshire yakınlarında Trelleck'de doğdu. Gerçek adı ise Russell Lord Bertrand Arthur William'dir. Dedesi Liberal Parti'nin ünlü başbakanlarından Kont John Russell olan Bertrand Russell'in kendisi de bir Kont'tu. Doğduktan iki yıl sonra annesini ve iki kız kardeşini difteri hastalığından kaybetti. İki yıl sonra da babasını kaybeden küçük Russell'i büyükannesi yetiştirdi. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu yerde gördükten sonra 1890'da girdiği Cambridge Trinity College'de felsefe, matematik ve ahlak okudu. 1910-1916 arasında, bitirdiği üniversitede, rektör olarak görev aldı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında, barış yanlısı tutumu ve savaşa karşı çıkanlarla dayanışma içinde olması nedeniyle 1916'da, Cambridge Trinity College'deki görevinden uzaklaştırıldı ve 1918'de 6 ay Brixton Hapishanesi'ne kapatıldı. İki dünya savaşı arasında kalan yıllarda hazırlanmış ve uluslararası bir yaygınlık kazanmış olan "Zorunlu Askerliğe Karşı Manifesto'ya" imza attı.

1927'de, eğitim üzerine ilkelerinin pedagojik ve ahlaki sonuçlarını uygulamaya koyduğu bir okul açtı. 1931'de, Lordlar Kamarası'nda, erkek kardeşi Frank'ın yerini aldı. 1949'da İngiltere Krallığı Liyakat Nişanı, 1950'de Nobel Edebiyat Ödülü, 1955'de Dünya Barışına hizmetlerinden dolayı Gümüş Armut Kupası aldı. Atom savaşı tehlikesinin bütün insanlığı yok edeceğine inandı. Atom silahlarına, Küba Bunalımı'na, Vietnam Savaşı'na bütün şiddetiyle karşı çıktı.

1966'da dünya çapında tanınmış birçok bilim insanı ve aydınla birlikte ABD'nin Vietnam'da işlediği savaş suçunu tüm dünyaya duyurmak için Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'ni kurdu.

Seksen dokuz yaşında, Parlamento Meydanı'nda nükleer silahlanmaya

karşı yapılan bir gösteri sırasında tutuklandı. 2 Şubat 1970'te Wales do-laylarında Penrhynchendraeth'te öldü.

Russell Mahkemesi

Yaşamı bilime hizmet etmekle geçen Russell, tam anlamıyla bir barışseverdi. Barışseverliğinin en önemli göstergesi, Vietnam Savaşı sırasında (1966), ABD tarafından işlenen savaş suçlarını araştırmak ve dünyaya duyurmak amacı ile savaş suçlarını ilan etmeyi üstlenen, genellikle "Russell Mahkemesi" olarak anılan, Uluslararası Savaş Suçları Mah-

kemesi'ni kurmasıdır. 18 ülkeden temsilcilerden oluşan Russell Mahkemesi, uluslararası alanda büyük ilgi görmüş ve yankı uyandırmış olmasına karşın ABD'de önyargılı ve gösteri amaçlı bir oluşum olarak algılanarak, görmezden gelinmeye çalışıldı. Mahkeme üyeleri; Filozof Jean Paul Sartre, Hukuk Doktoru ve Tarihçi Vladimir Dedijer, Yazar Simone de Beauvoir, Türkiye İşçi Partisi'nin Genel Başkanlığı'nı yapmış olan Avukat ve bir dönemin Milletvekili Mehmet Ali Aybar'ın da aralarında bulunduğu 25 barışsever üyeden oluşmaktaydı. Üyeler arasında bazı Amerikalılar olsa da, ABD'nin ve Vietnam'ın temsilcileri bu oluşumda yer almadı.

Mahkeme sonunda ABD Hükümeti'nin uluslararası hukuka göre Vietnam'a karşı saldırı suçu işlediği, Tayland, Filipinler ve Japonya hükümetlerinin ABD'nin işlediği saldırı suçuna ortaklık ettikleri için suçlu görüldükleri açıklandı. ABD Hükümeti ve Silahlı Kuvvetleri'nin sivil hedeflere karşı yoğun ve sistemli bombardıman

yaptığı, Vietnam halkına karşı soykırım yapmakla suçlu olduğu tüm dünyaya duyuruldu.

"Bizler yargıç değiliz. Bizler tanığız. Görevimiz insanoğlunun bu korkunç suçların tanıklığını üstlenmesini sağlamak ve insanlığı Vietnam'da adaletin safında birleştirmektir" diyerek yola çıkan Bertrand Russell'in kurduğu "Russel Mahkemesi", son oturumu İstanbul'da yapılan "Irak Dünya Mahkemesi'ne" de esin kaynağı oldu.

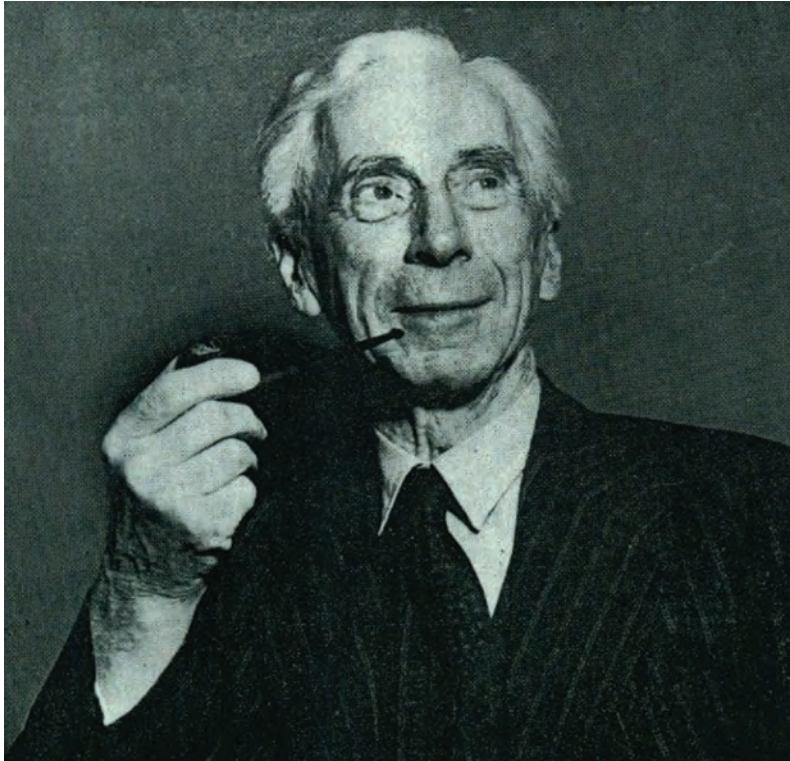
Mantıksal Atomculuk

Matematik-mantık bağlantısı Russell öğretisinin temelini oluşturur. O, bu temel üzerine kurduğu öğretilerine "mantıksal atomculuk" adını verir. Bu kurama göre gerçekliği kavrayabilmek için, algı verilerinin ilk öğelerine değin gitmek gerekir. Böyle bir çalışmada uyulacak yöntem matematikte bulunabilir. Çünkü matematik yalnız sayı ve niceliklerin değil, doğa düzeninde yasal belirlilik ve bağıllıkla kazanılabilecek bütün içeriklerin bilimidir. Bu özelli-

ği dolayısıyla matematik, genel mantık ya da genel mantık, matematik niteliği taşıyan bir bilimdir. Bu alanda başarıya ulaşabilmek için önce mantığın temel kavramlarını, bu temel kavramların birbiriyle olan bağlantısını saptamak gerekir. Bu da ancak belli birer anlam içeren sembollerle sağlanabilir. Bu konuda gerekli semboller bulunduktan sonra, onlarla yeni bir mantık dili kurulur. Russell, kendi düşünce dizgesi için gerekli olan bu dili, arkadaşı filozof ve matematikçi Alfred North Whitehead ile 1910-1913 yılları arasında, ortaklaşa yazdığı "The Principia Mathematica (Matematiksel İlkeler)" adlı yapıtında ortaya koymuştur. Russell'a göre algı; soyut ve somut alanda, olayların birbiriyle olan bağlantısını verir, nesnel olanı kavramayı sağlamaz. Bu durumda insan; varlığın özünü değil, duyularla verilen niteliklerini bilebilir. Bu da görüntü ve gerçeklik arasındaki ayrılığı kanıtlar. Çünkü nesnel varlıklar karşısında insanın bilebileceği; yalnız kendi durumuna göre olan, duyularla kendisine verilir. Duyular ise varlığın gerçeğini değil, görüntüsünü verir. Psikologlar ve fizyologlar sayesinde artık biliyoruz ki "insan doğası" denilen şeyin, en çok onda biri doğadan gelmekte, geri kalan onda dokuz ise sonradan oluşmaktadır. İnsan doğası dediğimiz şey, erken eğitimde yapılacak değişikliklerle hemen tümüyle değiştirilebilir.

Russell'in öğretilerinde ikinci temeli oluşturan felsefe ve ahlak sorunu, insan-doğa ilişkisi içerisinde incelenir. Ona göre felsefe; bilimsel olma gereğindedir, genel ilkelerini dinden ya da dine dayalı bir ahlaktan değil, doğa bilimlerinden, doğanın kendinden çıkarmalıdır. Çünkü içinde yaşanılan doğa; salt mantık ilişkileriyle birbirine bağlanan duyu verilerinin oluşturduğu bir bütündür.

Ahlak, değişmez geleneklere, alışkanlıklara değil; felsefeye, bilime dayanmalı ve amacı insanın iyiliği, mutluluğu, güzel bir yaşam olmalıdır. İnsan; dü-

şüncelerini, beyninin çalışmasıyla ve doğa yasalarına göre üreten, bütün bildiklerini doğadan alan bir varlıktır. Bu özelliği dolayısıyla da doğanın bir bölümüdür.

İnsanın gerçek önemi doğanın bir bölümü oluşunda ya da din kavramlarına bağlanmasında değil, yarattığı değerlerle yeni bir dünya oluşturmasındadır. Bu değerler dünyası, içinde yaşananlar gerçek dünyadan üstündür, insan buna göre bir yaşama düzeni, ahlaki kurma gereğindedir. Bu yaşamı biçimlendiren öğe; insanın amacı, dünya görüşüdür.

İnsanlık İçin Bilim

Russell'a göre uygarlığın gelişmesinde başlıca etken olan bilim ve teknik; insanlığın yararı, mutluluğu için kullanılmalı, her türlü yıkıcı girişimlerin karşısına çıkmalıdır. Özellikle teknik buluşların uluslararası düşmanlıkları geliştirici nitelikte kullanılması; yalnız yaşanan çağın değil, geleceğin insanları için de büyük sakıncalar yaratacak durumdadır. İnsan yaşamını yönlendirmesi gereken bilimi, tekniği; insanın geleceğini yıkacak araçların yapımına adanmış bilimin özünüyle bağdaşmaz. Gerçekte insan, yaşadığı evrende, bir çatışma içindedir, onun bunu engelleme olanağı yoktur. Ancak bunu yıkıcı olmaktan kurtarmak, daha etkisiz bir duruma getirme tek tek bireylerin değilse de, yönetimlerin elindedir. Russell, insanın giriştiği çatışmaları üçe ayırmaktadır; insanın doğayla, insanın insanla, insanın kendi kendisiyle olan çatışmalarıdır. Özleri bakımından birbirine benzemeyen bu çatışmalar, tarih boyunca göreceli olarak değişir. İnsanın doğayla olan çatışmasını bilim, insanın insanla olan çatışmasını politika ve savaş, insanın kendisiyle yaptığı çatışmayı da din yönlendirir. Russell kendi dünyamızı tam olarak anlayamadığımızı ve gerçek mutluluğun onu anlamaktan geçtiğini şöyle ifade etmiştir:

"Bilim fiziksel dünyanın yasalarını kavramakta harikalar yaratmıştır; ama şimdiye kadar, kendi doğamızı, yıldızların ve elektronların doğasına kıyasla çok daha az anlamış bulunuyoruz. Bilim, insanın doğasını anlamayı öğrendiğinde, makinelerin ve fiziksel bilimlerin yaratamadığı mutluluğu yaşamımıza getirebilir."

Russell'ın insan ve toplum ilişkileri konusundaki görüşleri, felsefe ve bilimsel çalışmalarının yanı sıra çok geniş bir etki alanı yaratmıştır. Özellikle nükleer

silahlara karşı çıkışı, barışın korunması ve özgürlüğün gelişmesi konusundaki yayın ve eylemleri dünyada yeni bir bakış açısı oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Kaynaklar

- 1) Sorgulayan Denemeler, TÜBİTAK Yayınları Popüler Bilim Kitapları, 2005
- 2) www.wikipedia.org
- 3) www.felsefeekibi.com
- 4) Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi. ◀

RUSSELL'IN BAŞLICA YAPITLARI

Principia Mathematica (A.N. White-head ile), 3 cilt, 1910-1913, ("Matematiğin İlkeleri")

The Problems of Philosophy, 1912, (Felsefe Meseleleri)

Our Knowledge of External World, 1914, ("Dış Dünya Bilgimiz")

Roads to Freedom, 1918, ("Özgürlüğün Yolları")

Mysticism and Logic, 1918, (Mistiklik ve Mantık)

Introduction to Mathematical Philosophy, 1919, ("Matematik Felsefesine Giriş")

Analysis of Mind, 1921, ("Aklın Çözümlemesi")

The Analysis of Matter, 1927, ("Maddenin Çözümlemesi")

On Education, 1926, (Eğitim Üstüne)

An Outline of Philosophy, 1927, ("Felsefenin Temel Çizgileri")

Sceptical Essays, 1928, (Sorgulayan Denemeler)

Manage and Morale, 1929, ("Evlilik ve Ahlak")

History of Western Philosophy, 1946, (Batı Felsefesi Tarihi)

In Praise of Idleness, 1950 (Aylaklığa Övgü)

